

Utredningen skulle vara vägledande för behandlingen

Innehållet detta utredningsmaterial måste vara så uppbyggt att det kan vara vägledande för dem som måste vidta åtgärder för att anpassa undervisning och behandling till den enskilde elevens förutsättningar”

(Lgr 69 supplementet specialundervisning s 10)

” en allsidig bedömning av de olika elevernas förutsättningar och behov”

Alla som medverkat i en utredning bör medverka för att belysa frågan ur pedagogisk, medicinsk, psykologisk och social perspektiv synpunkt. (Lgr 69)

Elevvårdssystemet utgick ifrån lärares iakttagelser

De områden som sågs som särskilt viktiga observera, var arbetsätt, intellektuella förutsättningar, sociala och fysiska förutsättning varje område svarade mot elevvårdsexperternas område.

(allmänna delen s 87)

Ur Lgr 69

Lärares information till elevvårdskonferensen skulle bygga på diagnostiska prov och varierande observationer.

Omdömen bör vara grundade på konkreta iakttagelser och bör noteras i form av situationsbeskrivningar.

Allmänna formuleringar och psykologiserande termer bör undvikas.

(Allmänna delen kap. elevvård s88)

De kategorier som användes i Lgr 69 för att kategorisera skolproblem var som var:

intellektuellt utvecklingshämmande,
med beteendestörningar och anpassningssvårigheter,
med läs- och skrivsvårigheter, hörselskadade,
synskadade, rörelsehindrade elever och elever med
talsvårigheter.

Underkategorier fungerade som indikatorer på
svårigheter t.ex. lässvaga, lätttröliga, livliga,
aggressiva, blyga, ängsliga, hämmande, förhärdade,
fabulerande, med förstörelselusta med flera.

1962 - 75

Differentiering efter
Handikapp

Relativt
betygssystem

Elever med speciella
behov och förutsättningar
Handikappade elever

1975 - 94

Segregering
integrering

Relativt
betygssystem

Elever med speciella
behov och förutsättningar
Elever med särskilda
behov

1994 - 2011

Segregering
Integrering
inkludering

Mål och kunskapsrelaterat
betygssystem

Elever i behov av särskilt stöd
Miljörelativt handikapps
begrepp

Ungefär 40år senare 2007

Säljö och Hjärne studie om elevhälsoteam

I introduktionsfasen "presenteras eleven och vad problemet är" i denna används olika kategoriseringar som gör att mötesdeltagarna känner igen och förstår vad elevens problem handlar om.

De kategoriseringarna fungerar som indikatorer på de lösningar/åtgärder som brukas användas i liknande fall, genom dem "menar sig skolans företrädare att veta hur de skall agera i det fortsatta arbetet"

Studien visar de flesta elevbeskrivningar tar sin utgångspunkt i "*elevens personliga egenskaper eller i handlingar och beteende av olika slag*"

Enligt Hjärne och Säljö kan kategoriseringar eller framställningar indelas i:

intellektuella förutsättningar, mognad, koncentration och uthållighet, neuropsykriatiska termer, andra personliga egenskaper, sociala relationer.

Handlingar och beteende beskriver hur eleven agerar i klassrummet, arbetar, temperament, aktivitet, lydnad etc. (s 90-92)

Det är en stor skillnad, mellan att beskriva hur elevers problem yttrar sig än att använda sig av kategorier som i sig själva förklarar vad som hänt, menar de.

När kategorierna svarar mot en gemensam referensram behöver man inte gå in i detalj, ”man uttrycker i stor utsträckning åsikter istället för att beskriva och analysera”.

(Att platsa i en skola för alla Säljö, Hjärne 2007)

De finner att det är påfallande ovanligt med diskussioner där olika experter framför skilda ståndpunkter om hur elevens problem skall förstås.

Undersökningen visar att

”specialpedagogen inte arbetar med någon annorlunda kategorisering än vad övriga gör. Tvärtom är det alldeles övervägande intrycket att man resonerar om elevhälsoproblem på liknande sätt och med samma utgångspunkter.” (s 148)

Undervisningen och lärares agerande tas för givet och ifrågasätt aldrig – ett ensidigt elevfokus

”En mera kritisk attityd till den information som presenteras, man bör ta utgångspunkt i beskrivningar av händelser och elevers agerande och bygga sina ställningstaganden som är förankrade i vad faktisk har hänt”

”Man behöver skaffa sig en betydlig mer detaljerad kunskap om omständigheterna när och hur problemen uppträder och se eleverna i det pedagogiska sammanhanget”

”Lärare och andra aktörers sätt att agera måste synliggöras i problemlösningen”

”Barnperspektivet behöver lyftas fram”

(Att platsa i en skola för alla Säljö, Hjärne 2007)

Pedagogiska utredningar, kartläggningar och bedömningar idag

Skapar kartläggningsschema och modeller verklighet?

Sökandet av den objektiva modellen, gör att vissa modeller sprids och används oreflekterat.

Pedagogisk utrednings och kartläggningsanvisningar sätts samman från skolverkets skrifter och blandas med världens tankegångar.

Pedagogisk bedömning: ange elevens starka respektive svaga sidor

Kognitiv förmåga -----

Motorisk förmåga -----

Emotionell förmåga -----

Social förmåga -----

Språklig förmåga -----

Gesells teorier om utveckling och mognad

Motorisk utveckling fin- grovmotorik

Adaptiv eller intellektuell utveckling:

Språklig utveckling

Personlig och socialutveckling

Kartläggningsschema av denna typ har en koppling till barnomsorgens tradition att observera barn

Tillbaks i historien åter till Lgr 69....

De funktioner som skulle bedömas
var;

”att lyssna, tala, iaktta, grov- och
finmotorik, följa olika slags
instruktioner, uppfatta mängd och
antal, uppleva och känna, att fungera
socialt och emotionellt”. (s6)

En annan modell för pedagogisk utredning/kartläggning.....

Individ, grupp och organisationsnivå

Det finns en risk att kartläggningen/analysen enbart utgår ifrån elevens förutsättningar och behov.

Nya frågor behöver kanske ställas?

Vilka förutsättningar skapar organisationsnivån för att eleven skall kunna klara kunskapskraven?

Vilka förutsättningar ges i klassrummet och i den grupp elevens finns?

Vilka förutsättningar ger undervisningen för elevens möjligheter att utveckla de förmågor ämnesundervisningen skall syfta till?

Lärandets grundproblem

- elevens ansvar?

Vad ska jag göra?

Med vem?

Hur ska jag göra?

Varför?

I vilken ordning?

Hur och när ska jag börja och sluta?

Helen Trankvist

Alla elever kan exempelvis inte tillgodogöra sig sådan undervisning som bygger på en stor del eget arbete och ansvar. (Allmänna råd 2008)

Personliga förmågor

Intressen

Fantasi/kreativitet

Psykologiska förmågor

Motivation/vilja

Självständighet/beroende

Självkänsla och självkänedom

Psykologiska förmågor

Koncentrationsförmåga

Uthållighet, uppmärksamhet övertid

Impulskontroll

Förmåga att börja - sluta - byta fokus

Förmåga att strukturera/organisera/planera

Sociala förmågor

Socialt samspel

(turtagning, förmåga att lyssna, ta initiativ)

Relationer

(kommunikation med jämnåriga och kamrater)

Språklig förmågor

Förmågan att ta muntliga eller skriftliga instruktioner - enskilt – i grupp

Svenska

Tala

Läsa (avkodning och förståelse)

Skriva

Matematik

Huvudräkning

Problemlösning

Engelska

Tala

Läsa (avkodning och
förståelse)

Skriva

Övriga ämnen

-

Åtgärdsprogram visar hur skolan tänkt arbeta för att eleven ska nå kunskapskraven

9 § Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd.

Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

10 § För en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

(Skollagen sid 12-13)

Utred möjligheter, lärandemiljö och svårigheter

8 § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det **kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås**, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd **skyndsamt utreds**.

Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.

Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt.

Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

(Skollagen sid 12)

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatekter för **barn och ungdomar** med **flyt** genom att använda lässtrategier på ett **i huvudsak fungerade sätt**. Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med viss koppling till** sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter tolka och föra **enkla och till viss del**

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatekter för **barn och ungdomar** med **gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt sätt**. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med relativt god koppling till** sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter tolka och föra **utvecklade och relativt väl underbyggda**

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatekter för **barn och ungdomar** med **mycket gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt och effektivt sätt**. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med god koppling till** sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter tolka och föra **välutvecklade och väl**

Gemensamt för kartläggningsmallar är att de inte ger ett underlag för att bedöma elevens kunskaper i relation till kunskapskraven.

Kartläggningen av elevens starka och svaga sidor fokuserar på individbundna förmågor.

De saknar koppling till de förmågor som undervisningen skall ska ge eleven förutsättningar att utveckla.

Hur blev det på detta viset...?

Kanske finns förklaringen i den nya
lärarutbildning som kom 1990.

Specialpedagogik i skola och lärarutbildning, Ds.U 1986:13

”att transformera psykologisk och medicinsk kunskap till specialpedagogisk praktik eller metod.”

”utarbета, genomföra och utvärdera åtgärdsprogram i samarbete med elev, föräldrar, klassföreståndare och elevvårdspersonal så att den gjorda analysen leder till pedagogiska konsekvenser i undervisningen.

Speciallärarens ställs utanför

”att kunna tolka och förstå skolans uppdrag så som det framgår av skolans styrdokument och förmedla det till arbetsenheten”

”ska ha kännedom om lagar och förordningar, kunna analyser och utvärdera verksamheten mot läroplanens mål”

En ny tid och ett tydligare uppdrag..

Genom undervisningen i ämnet ska eleven ges förutsättningar att klara kunskapskraven...

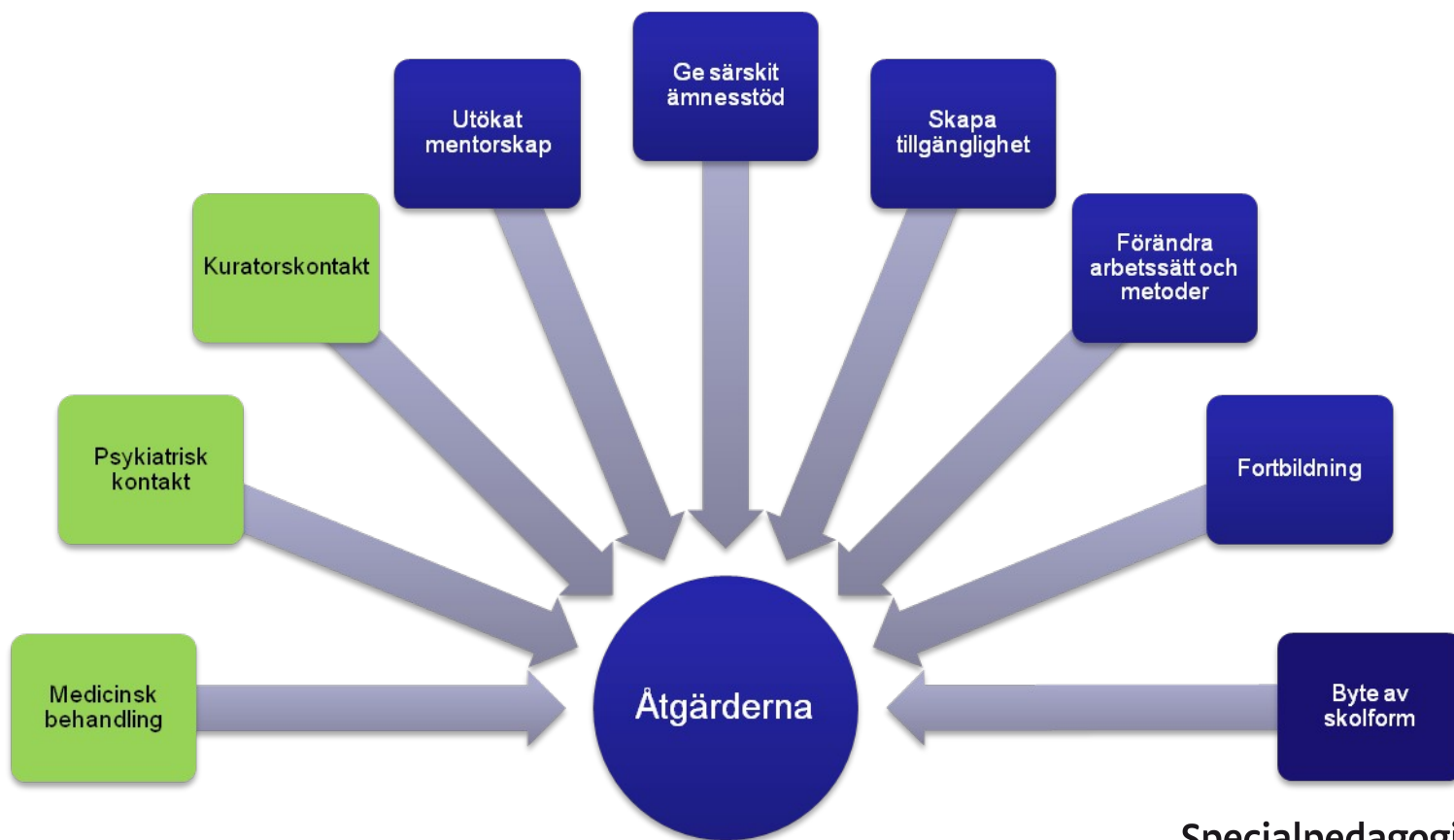
I åtgärdsprogramsprocessen kommer utredningarna bli viktiga.

Genom undervisningen i ämnet ska eleven ges förutsättningar att klara kunskapskraven...

I åtgärdsprogramsprocessen kommer åtgärderna bli viktiga.

Barnkonsekvensanalys

I all utbildning och annan verksamhet enligt denna lag som rör barn under 18 år ska barnets bästa vara utgångspunkt.

Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas.

Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne.

Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

(Skollagen sid 3)